

RAFIQ YUSIFOĞLU

BAHAR QATARI

RAFIQ YUSIFOĞLU

BAHAR QATARI

“GÖYƏRCİN”İN
KİTABXANASI

BAKI — 1999

Göyərçin

*Hekayələr
nağıllar*

Rəssam İLQAR MEHDİYEV
Texniki redaktor SƏLİM ƏHMƏDOV

Yığılmağa verilib 21.06.1999

Çapa imzalanıb 12.07.1999

Kağız formatı 60x90 1\16

Hesab nəşr vərəqi 2,7

Sifariş 3006

Tiraj 3000

Qiyməti 3000 manat

“Azərbaycan” nəşriyyatının mətbəəsində çap olunub.

KOROĞLU OLMAĞIN SİRRİ

Çox igidlər Koroğlunu yamsılamaq, onun yerişini yerimək, qazandığı şöhrəti qazanmaq, bir sözlə, Koroğlu olmaq istəyi ilə yaşayıblar. Elə hey fikirləşiblər: “Görəsən, Koroğlu olmağın sirri nədədir?”

Bə'ziləri elə biliblər ki, bu, çox asan işdir. Atalarının gözünü çıxarıblar ki, onlara da Koroğlu desinlər. Ancaq hörmət qazanmaq, şöhrətlənmək əvəzinə, elin gözündən düşüblər. Onlara Koroğlu yox, kor kişinin oğlu deyiblər. Belələri elin töhmətindən utanıb yerə giriblər.

Hə, deməli, Koroğluluğun sehri kor kişinin oğlu olmaqda deyilmiş... Elə bu vaxt Qırat, Dürat yada düşüb. Deyiblər ki, ay da-di-bidad, Koroğlunu Koroğlu eləyən, sözsüz ki, elə onun atları olub. Çox düşünüb daşınıblar. Müasir, son dərəcə sür'ətli maşın-lara “süvar“ olublar. Elə maşın-lara ki, onun gündə getdiyi yolu Qırat heç bir aya da gedə bilməzdi. Yenə bir şey çıxmayıb. Yel qanadlı “dəmir at“ sahiblərinə də Koroğlu adı yaraşmayıb.

Adamlar düşünüblər ki, yox, nə sirt, sehr varsa, misri qılıncda-dır. Ona görə ki, bu qılınc ildırım parçasından düzəldilib. Yaxşı silahımız olsa, biz də Koroğlu ola bilərik. Düşünüblər, daşınıblar,

ən müasir silahlara yiyələni-blər. Elə silahlara ki, misri qılınc onun yanında adicə bir dəmir parçasıdır. Ancaq yenə də bir şey çıxmayıb. Koroğlunun misri qılınc-la etdiyini heç topla-tüfənglə də eləyə bilməyi-blər.

Kiminsə ağına gəlib ki, bəlkə də, Koroğlunu Koroğlu eləyən çaldığı sazdır. Özünə saz bağlatdırıb, ustadlardan dərs alıb. Hey çalıb, çağırıb. Ancaq adicə bir sazçalan, adicə bir aşiq olub. O bədbəxt də məqsədinə çata bilməyib.

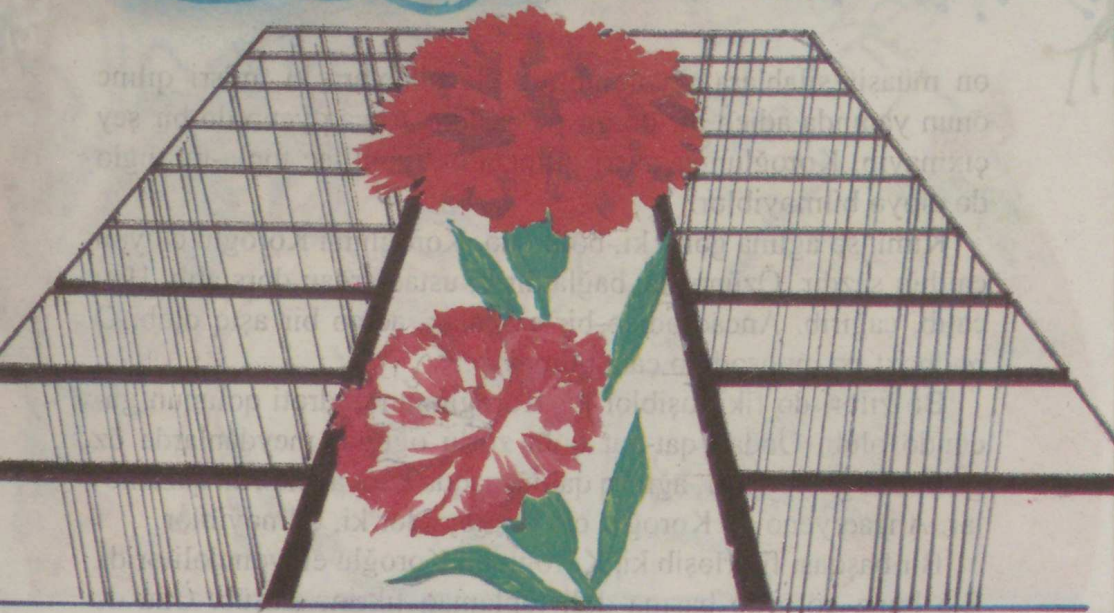
Bə'ziləri də fikirləşiblər ki, Koroğlunun qüdrəti qolunun gücündə olub. Ondan qat-qat qolu zorlu oğullar meydanlarda öz güclərini göstəriblər, ağırlıq qaldırmaqda dünya rekordu qazanıblar. Ancaq yenə də Koroğlu ola bilməyi-blər ki, bilməyi-blər.

Bir başqası fikirləşib ki, Koroğlunu Koroğlu eləyən dəliləridi. Elə buna görə də başına dəli toplamaq fikrinə düşüb. Özü də axırda gedib çıxıb dəlixanaya.

Xülasə, heç kəs Koroğlu ola bilməyib. Adamların ağına da gəlməyib ki, həm də Koroğlunu Koroğlu eləyən onun qəlbindəki vətən, torpaq sevgisidi, ürəyindən baş qaldıran haqq-ədalət çağırışıdı.

Koroğlunun özü qəhrəman olmaq, şöhrət qazanmaq arzusuyla yaşamayıb. O, həmişə öz ürəyinin səsinə qulaq asıb. Haqq-ədalət uğrunda mübarizə aparıb. Elə buna görə də elin sevimli qəhrəmanına - Koroğluya çevrilib.

QƏRƏNFİL DƏNİZİ

Soyuq bir qış gecəsi idi. İstixanalarda qönçələr sakit-sakit mürgüləyirdilər. Birdən gülləri titrətmə tutdu. Onlar uçum-uçum uçunmağa başladılar.

Torpaq ananın da yuxusu qaçdı. Nə illah elədisə, öz qərənfil balalarını ovundura bilmədi.

Qönçələr açıldı. Qərənfillərin qanlı köynəyi görünməyə başladı. Onlar danışmaq istəyirdilər. Ancaq dilləri söz tutmurdu ki, tutmurdu. Elə hey dartınır, torpağın köksündən qopmağa çalışırdılar.

Birdən mö'cüzə oldu. Qərənfillər dil açıb danışdılar:

- Nə yatmışan, Torpaq ana? Sənin uğrunda yeni-yeni qanlar töküldü...

Torpaq gərnəşdi. Ufuldadı. Qərənfillər hönkür-hönkür ağladılar. Üzlərini analarına tutub dedilər:

- Burax bizi, Torpaq ana! İndi sakit oturmaq vaxtımızdı mı?

Torpaq da dilə gəldi:

- Balalarım, siz çox zəifsiniz. İstixanadan çıxan kimi qış gecəsinin şaxtası sizi dondurur.

- Qəzəbdən don geyinənə şaxta neyniyəsidir, burax, bizi, Torpaq ana?!

Torpaq ana onlara icazə verdi. Güllər dəstə-dəstə yola çıxdılar. Küçələrdən qərənfil seli axırdı. Şəhidlərin qanını öz canına çəkən güllər qıpqırmızı qızarmışdılar.

Qərənfillər titrək əllərdə yol gedirdilər. Bu əllərdən onların canına qəzəb, nifrət seli axırdı.

Qərənfillər yol gedirdilər. Bu yol Şəhidlər xiyabanında qurtarırdı. Arı çiçəyə qonan kimi, onlar da pardaxlanmış yaraların üstünə qonurdular.

Güllər baş-başaya verib hönkürürdülər. Ana torpaq uğrunda qurban gedənlərin məzarını qərənfillər bəzəyirdi. Şəhidlər xiyabanı isə dənizə dönmüşdü. Qərənfil dənizinə.

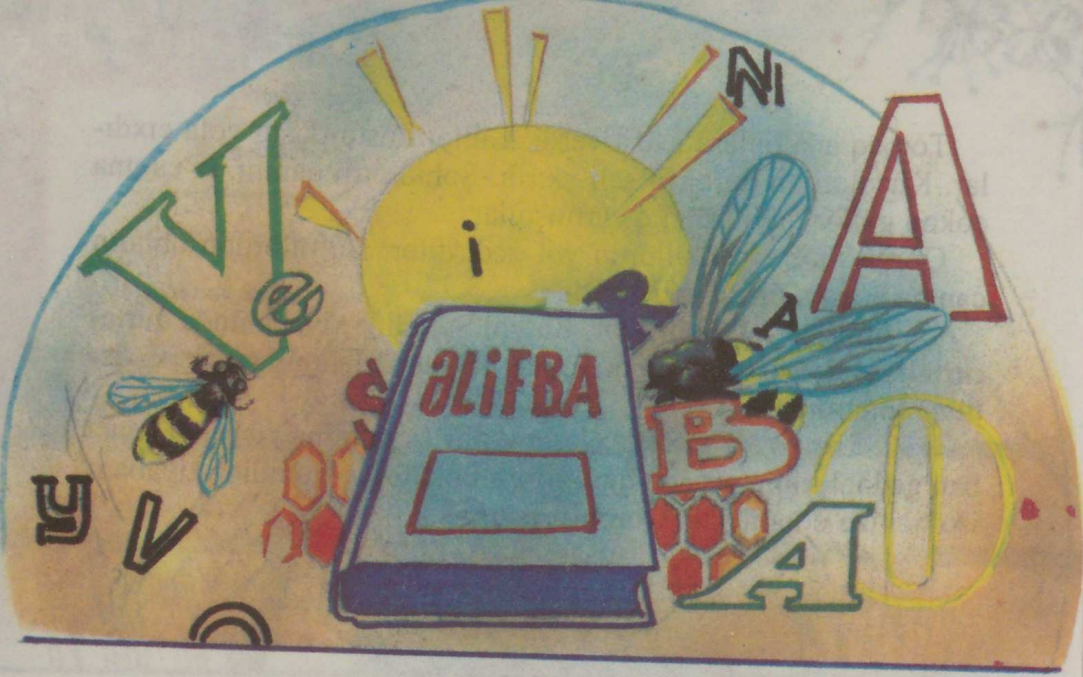
SƏS PƏTƏYİ

Biri var idi, biri yox idi, dünyada çoxlu səs var idi. Bu səslərin hərəsi bir tərəfdə yaşayırdı. Biri çayın şırıltısında, biri göylərin gurultusunda, biri yağışın səsində, digəri quşların pırıltısında, başqa birisi küləyin vıyılıtısında...

Nə isə, dünyada çoxlu səslər var idi və bu səslər ayrı-ayrılıqda yaşayırdılar.

İnsan səsləri dinlədikcə valeh olur, öz səsini də təbiətin səslərinə qoşurdu.

Qərinələr, əsrlər bir-birini əvəz etdi. İnsan heyvanları, quşları əhliləşdirdiyi kimi, səsləri də əhilləşdirmək istədi. O, hər səsi bir hərf ilə qeydə aldı. Beləliklə, gözəl bir səslər çələngi alındı.

LALƏLİ ZƏMİ İLƏ ÜZ-ÜZƏ

Səslər havada uçur, arılar kimi vızıldaşırdılar. Bunu görəndə insanın ağına qəribə bir fikir gəldi. O, arılara pətək düzəltdiyi kimi, səsləri də bir yerə yığmağa çalışdı. Səslər arılar kimi uçub, onun düzəltdiyi səs pətəyinə-əlifbanın başına yığışdılar. İnsan onların hərəsini bir hərflə qeydə aldı. Səsləri ifadə edən bu hərflər yan-yana düzöldükcə gözəl-gözəl səslər yarandı. Arı pətəyində bal hazırladığı kimi, səs pətəyində də şirin-şirin sözlər hazırlandı. Bu sözlər insanların dilinin bəzəyinə çevrildilər. Ata, ana, bacı, qardaş, oğul, uşaq, bal, bala, vətən, yurd, el-oba, xalq... sözləri yan-yana düzöldülər. Müxtəlif hərflər bir-biri ilə çiyin-çiyinə verdikcə yeni-yeni kəlmələr yarandı. Bu sözlər müqəddəs ana dilini əmələ gətirdilər.

Bal şirin olduğu kimi, ana dilinin sözləri də şirindir. Ona görə ki, bu sözlər şehrli səs pətəyinin şəhd. şirəsidir...

Lalə haqqında çox əfsanə var. Ancaq bu əfsanələrin əksəriyyətində onun köksündəki qara rəngi xala bənzədirlər. Elə buna görə də çəmənin sevimli qızına bağıryanıq lalə deyirlər.

Laləli zəmi ilə üz-üzə dayanmışam. Elə bil çöllər od tutub yanır. Hər lalə bir gözü xatırladır. Bu şehrli gözlərin aşağı hissəsindəki qara rəngə diqqətlə baxıram. Qırmızıyla qaranın qonşuluğuna, onların bir-birinə bu qədər yaraşmasına, uyuşmasına, heyranlıqla tamaşa edirəm. Bu qara rənglər baharın nəfəsi ilə işaran qara kömürləri xatırladır. Diqqətlə baxıram. Fikirdən fikir doğur. Və birdən mənə elə gəlir ki, bu lalələrin hər biri dünyamıza heyranlıqla baxan gözlərdir. Qara rəng o gözlərin bəbəyi, qırmızı isə ağlamaqdan qızaran, qan çəkən gözlərin ağdır.

Laləli zəmi ilə üz-üzəyəm. Gözlərimi şehrli gözlərdən ayıra bilmirəm.

BAHAR QATARI

Sehrli qatar neçə ay idi ki, donub qalmışdı. Ancaq onun içi səfər arzusuydu göyüm-göyüm göynəyirdi. Hava qızdıqca bu göynərti artır, arzuya çevrilirdi. Nəhayət, ilk sənişinlər görünməyə başladılar. Novrüzgülü qar altından baş qaldırdı, bənövşə kol dibindən boylandı.

Tumurcuqlar, çiçəklər, yarpaqlar sənişin kimi "ağac vaqonlar"a, "budaq kupelər"ə doluşdular. Günəş gülümsündü. Təbiət ananın bahar qatari yola düşdü...

SEL VƏ GÜNƏŞ

Baharın gözəl - gül-gülü, bülbül-bülbülü çağırən vaxtında qəflətən göy gurladı, şimşək çaxdı. Leysan başladı, nə başladı.

Yağış elə yağdı, elə yağdı ki, ucundan tut, göyə çıx. Dərələrdə sellər çağlayırdı...

Yağış kəsdi, Sel də sovuşub getdi. Ancaq, o, bahar otlarını möhkəmcə tapdayıb yerə yapıxdırmışdı.

Günəş çıxdı. O, öz şəfəqli əllərini yerə yatmış otlara uzatdı. Yerə yapıxan otlar Günəş nənənin əlindən tutub ayağa qalxdılar.

SEL VƏ BULAQ

Göyün üzünü qara buludlar örttdü. Şimşək çaxdı. Leysan başladı nə başladı. Sular axıb birləşdi, qüdrətli bir axın yarandı. Sel yerdə hər şeyə meydan oxudu. Yıxdığını yıxdı, apardığını apardı. Üzünü bulağa tutub qışqırdı:

- Gəl mənə qoşul! Kömək et yıxaq, dağıdaq. Əgər sözümə baxmasan, sənün gözlərini kor eləyəcəyəm...

Heç nə danışdığını bilirsənmi, ay Sel? Mən xeyirxalılıq üçün yaranmışam. Öz çirkin, bulanıq sularınla mənün duru suyumu bulandırma. Çıx öz yolunla get. Mən sənün kimi selləri çox yola salmışam...

Sel qəzəbləndi. Bulağın duru suyuna hücum çəkdi. Təmizliyə öyrəşdiyindən, yazıq bulağın nəfəsi qaraldı. Bilmədi ki, neyləsin. O, güclü selə müqavimət göstərməyə başladı. Sel isə çox qüvvətli idi.

Çarpışma bir xeyli davam etdi. Göyün üzündən qara buludlar çəkildi. Əli yağışın əlindən üzülən Sel dağlardan qaçıb çökəklərə sığındı.

Bulağın gözlərinə çökmüş bulanıq pərdə yavaş-yavaş çəkildi. Onun suyu yenə də əvvəlki kimi dupduru oldu.

BUDAQ VƏ YARPAQ

Tumurcuqlar çırtladı. Yarpaqlar öz yaşıl gözləri ilə dörd yana heyranlıqla baxdılar. Bəh-bəh, necə gözəl bağdı. Gül-gülü çağırır, bülbül- bülbülü. Ağacları baxanda ürək açılır. Yarpaqlayan kim, çiçəkləyən kim. Həzin-həzin yel əsdikcə budaqlar nazlı-nazlı yırğalanırdı.

Birdən necə oldusa, budaqlar daha bərk silkələndilər. Ora-bura çırpılan yarpaqların budaqlara bərk acığı tutdu:

- Ey, qanacaqsızlar, niyə şadlığınıza şitlik edirsiniz? Qupquru çöpə bənzəyən bədəninizi çiçəklərlə, yarpaqlarla bəzəmişik. Sizi abıra salmışıq. Çox sağ ol əvəzinə hələ bir titrəyirsiniz, vurnuxursunuz da? Niyə bizə paxıllığınız tutur, niyə bizi əzmək istəyirsiniz?

Dünyagörmüş budaqlar çaşıb qaldılar. Yarpaqların, çiçəklərin nankorluğu onların ürəklərini sındırırsa da, bir söz demədilər. Ancaq gövdə özünü saxlaya bilmədi. Lovğa çiçəklərin və yarpaqların üstünə acıqlandı, onları o ki var dantladı. Lap sonra dedi:

- A dünyadan bixəbərlər! Budaqlar olmasa siz olardınız mı? Bir də ki, atalar yaxşı deyib: "Cücəni payızda sayarlar". Öyünməyin, a balalarım! Bu bəyənmədiyiniz budaqlar sizin kimi yarpaq-

ları, çiçəkləri çox yola salıb.

Günlər, aylar ötdü. Payız təbiətə qədəm qoydu. Yarpaqlar saraldı. Yel əsən kimi budaqdan qopub uçuşan xəzəllər gövdənin dediyi sözlərin mənasını yalnız indi başa düşdülər.

DOVŞAN VƏ TISBAĞA

Dovşan Tısbağaya güldü. Onu lağa qoydu. Dedi ki, ay Tısbağa lələ, bəlkə, mənimlə qaçış yarışına girəsən?

Heyvanlar pıqqıldaşib güldülər. Tısbağa isə özünü sındırmadı. O saat cavab verdi:

- Razıyam. Ancaq bir şərtim var.

- Buyur görək.

- Hünərin çatırsa, quruda yox, suda yarışaq.

Dovşan pərt oldu və səssiz-səmirsiz çıxıb getdi.

RƏNGLƏRİN ANASI

Necə oldusa, rənglərdən söhbət düşdü. Biri yaşılı, digəri mavi, o birisi qırmızını təriflədi. Sarını, göyü, palıd rəngini bəyənlər də az olmadı. Biri ağ rəngi təriflədi, digəri bənövşəyini.

Bir sözlə, əməlli-başlı mübahisə qopdu. Hər kəs özünü haqlı sayır, başqalarının sözünə qulaq asmaq belə istəmirdi.

Biri deyirdi ki, yaşıl həyat rəngidir. Harda yaşıllıq varsa, orda həyat var.

O birisi onun sözünü kəsib, qırmızını tərifləyirdi:

- Qarpızın içi də, pomidor da, dadlı-dadlı başqa meyvələrin əksəriyyəti də qırmızıdır.

- Heç sarı yemişi demirsən, hələ günəşi, qızılı demirəm.

Nə isə... Mübahisə uzandı. Heç kəs təslim olmaq, öz fikrindən dönmək istəmirdi. Nəhayət, qərara aldılar ki, qoca bağbanın yanına gedib soruşsunlar görək, hansı rəng daha yaxşıdır.

Elə də etdilər. Bağban onları diqqətlə dinlədi. Bir xeyli fikrə getdi və nəhayət, sözə başladı:

- Balalarım, sizin hamınız haqlısınız. Hər rəngin öz yeri, öz gözəlliyi var. Ancaq mənə qalsa, rənglərin ən gözəli qaradır.

Uşaqlar təəccübləndilər:

- Necə? Necə? Qara?

Baba gülümsündü.

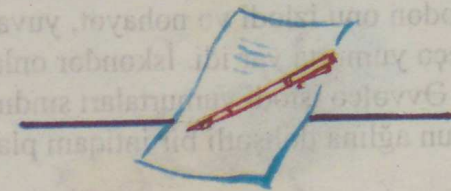
- Bu qara torpağı görürsünüzmü? Onun sehrli köksündə nə rəng istəsən gül-çiçək bitir. Elə buna görə də mənə elə gəlir ki, qara rəng rənglərin anasıdır...

BƏNÖVŞƏ QANI

Evdə yazı yazırdım. Oğlum əlində bir qom bənövşə içəri girdi. Təzə-tər çiçəkləri stolumun üstünə qoydu. Kağızlarımın üstünə səpələnən balaca çiçəklərin hər biri bir hərfi xatırladırdı. Qələmin rəngi də bənövşəyi idi. Oğlum bunu görüb fikrə getdi. Mən bənövşə haqqında balaca bir şe'r yazıb oğluma oxudum. O, üzümə baxıb bic-bic gülümsündü və dedi:

- Ata, yazdığın şe'rdən bənövşə ötri gəlir. Çünki sən onu bənövşə qanı ilə yazmısan...

YOXA ÇIXAN CÜCƏLƏR VƏ QAYNADILMIŞ YUMURTALAR

Olmuş əhvalat

Cücələr bir-bir yoxa çıxırdılar. Hamı çasıb qalmışdı. Hərə bir şeydən şübhələnirdi: biri pişikdən, biri çalağandan. Ancaq sən demə...

İskəndər işini-gücünü atıb bir tərəfdə gizləndi və cücələrə oğrun-oğrun keşik çəkməyə başladı. Elə bu vaxt bir qarğa uçub tut ağacına qondu. Əvvəlcə bir-iki ağız oxudu: qarr, qarr...

İskəndər əvvəlcə ona əhəmiyyət vermədi. Ancaq bir də gördü ki, qarğa cücələrin üstünə şığıdı, bir lümək cücəni caynağına vurub havaya qalxdı. Oğlan əvvəlcə özünü itirdi. Nə edəcəyini bilmədi.

Bu hadisə bir neçə dəfə təkrar olundu. İskəndər qərara gəldi ki, mütləq cücələrin intiqamını almalıdır. O neçə gün səbrlə, qarğaya hiss etdirmədən onu izlədi və nəhayət, yuvasını tapdı.

Yuvada bir neçə yumurta var idi. İskəndər onları götürdü. Bir xeyli fikrə getdi. Əvvəlcə istədi yumurtaları sındırsın, yuvanı dağıtsın. Birdən onun ağına dəhşətli bir intiqam planı gəldi. Yu-

murtaları evə aparıb suda qaynatdı. Yenidən qaytarıb öz yerinə - yuvaya qoydu.

Günlər ötüb keçdi. Qarğa kürt düşdü. O, yumurtaların üstündə oturdu, bədəninin hərərətiylə onuları qızdırmağa başladı.

Günlər, həftələr ötdü. Yumurtalardansa cücə çıxmırdı ki, çıxmırdı. Qarğa çasıb qalmışdı. O, dünyaya gəlməyə tələsməyən balalarına elə bil ki, layla çalır. Ancaq bu, layladan çox ağıya oxşayırdı.

Gecə-gündüz intizarla
Sinəmi sizə söykədim.
Canımda odum qalmadı,
Dilimdən layla tükəndi.
Təki çıxın yumurtadan,
Sizin üçün dən olaram,
Dilim qurusun, ölsəniz
Başdaşınız mən olaram...

Qarğanı hər gün müşahidə edən İsgəndər heyrətindən çasıb qalmışdı. Daha onun hirsli də havalər kimi soyumuşdu. Ancaq qarğa yumurtaların üstündən durmaq bilmirdi ki, bilmirdi.

Analıq hissi nə qədər güclü imiş. Ana öz övladlarını nə qədər dərin məhəbbətlə sevmiş...

Havalər soyudu. Nəhayət, qar yağdı. İskəndər yaxındakı kol- luğa yollandı. Qarğanın yuvasını tapdı və gözlərinə inanmadı. Qarğa yuvadaca donmuş, qaxac olub ölmüşdü. Ana qarğa son nəfəsinədək bala məhəbbətini ürəyindən çıxara bilməmiş, ümidlə, səbrlə, dözümlə yumurtadan çıxacaq balalarının yolunu gözləmişdi.

İskəndərin gözləri doldu. O, öz əməlindən peşiman olmuşdu...

QURUYAN AĞAQLAR

Ağaclar sevinirdilər. Ağaclar təzəcə özünə yurd-yuva quran iki qonşunun evi arasında sərhəd dirəklərinə dönmüşdülər. Qonşular növbə ilə onların dibini boşaldır, suvarır, gövdənin aşağı hissəsini əhənglə ağardırdılar.

Ağaclar ağ corab geyinən məktəbli uşaqlara bənzəyirdilər. Budaqlarda yarpaqlar pıçıl-daşar, quşlar nəgmə oxuyardı. Yel ədikcə budaqlar o həyəətə, bu həyəətə aşar, kölgələr rəqs eləyərdi.

Nə üstdəsə qonşuların sözü çəp gəldi. Giley-güzar acı bağırsağ kimi uzandı, münasibətlər tamam pozuldu. Ağaclar ağ corablarını soyundular. Yarpaqlar soluxdular. Hədə hədyana, söyüşə, qarğışa dözməyən yazıqlar adamların yerinə xəcalət çəkdilər.

Qurumaqdan başqa çarə qalmadı. Ağaclar quruyub peşimançılıq heykəlinə döndülər.

SƏHRADA BULAQ

Su yerin altında eşələndi, eşələndi, nəhayət, üzə çıxdı. Dörd yana baxdı. Ancaq yan-yörəsindən xoşu gəlmədi. Hər yan qururu səhra idi. Təzədən yerin altına batmaq, yol getmək, gözəl bir meşədə, yaxud çiçəkli bir çəməndə üzə çıxmaq arzusu baş qaldırdı ürəyində.

Elə bu vaxt qulağına səs gəldi. Boylanıb baxdı. Gözlərinə yorğun bir yolçu dəydi. Onun dodaqları qurumuş, gözlərinin nuru azalmışdı. Ayaqlarında taqət qalmamışdı. Yolçunun dizləri əsdi, yerə yığıldı. Handan-hana gözlərini açdı. Onun yanında gözəl bir bulaq çağlayırdı. Yolçu elə bildi ki, yuxu görür. Ancaq yox, həqiqət idi. O, əyilib bulağın gözündən öpdü. Suyundan doyunca içdi. Ürəyinə sərinlik, dizlərinə qüvvət, gözlərinə işıq gəldi yolçunun. O, heç vaxt belə ləzzətlə su içməmişdi.

Yolçunun dodaqlarından bu kəlmələr qopdu:

- Səni min yaşa, ey bulaq! Suyun heç vaxt tükənməsin, həmişə susuzdan yananların pənahı ol!

Bulaq bu sözləri eşidəndə çox sevindi. Yerin altına batmaq fikrindən tamamilə daşındı. Düşündü ki, mən burada insanlara, heyvanlara daha çox gərək ola bilərəm.

Bulağın düşündüyü kimi də oldu. Yolçular onun yanında ağac əkdilər. Səhrada yaşıl bir ada yarandı. Bulaq nənə yorğun yolçuları, ağacları, otları, quşları, böcəkləri öz başına toplayıb onlara nağil danışmağa başladı. Şirin bir həyat nağili...

İLK ZƏLZƏLƏ

Dünya əl içi kimi düpbədüz idi. Ucsuz-bucaqsız düzənlər adamı lap çaşdırırdı. Çox zaman canlılar öz yuvalarını tapmaqda çətinlik çəkirdilər. Onların bir qismi düzənliyə uyğunlaşa bilmir, məhv olurdu.

Torpaq ana bunu özünə dərd elədi. O, fikirləşdi, fikirləşdi, ürəyi ağrımağa başladı. Bədəni əsim-əsim əsdi. Yer üzünün ilk zəlzələsi belə başladı...

Dünya çox qərribə bir görkəm aldı. Dağlar baş-başa verdi, dərələr təpələrin ayağına söykəndi, qoynunda sellər-sular çağlamağa başladı. Yamaclar, çəmənələr bir-birinin yanına düzüldü.

Canlılar yavaş-yavaş dünyanın bu yeni görkəminə alışdılar, öyrəndilər. Hərə özü üçün yaşamağa münasib yer seçdi. Kimi dağda, kimi yamacda yaşadı. Kimi dərəni bəyəndi. Kimi meşələri sevib-seçdi, kimi düzənlərə könül bağladı. Dünya öz dağıyla, dərəsiylə, yamacıyla, düzüylə, dəniziylə, çayıyla, səhrasıyla, çəmənisiylə, meşəsiylə, bağıyla... gözümüzü oxşamağa başladı.

Ceyranlar elə düzdə qaldılar, cüyürlər meşəyə çəkildilər. Qartallar zirvəni görəndə ürəkləndilər. Quşlar budaqlara qonub cəhcəh vurdular. Torpaq ana bütün övladlarına yaşamaq üçün gözəl şərait yaratdı.

AĞACIN YUMURTALARI

Badam ağacına baxıram. Elə qəşəng çiçəkləyib ki? Adamın üzü gülür, ürəyinin dərinliyində arzular qönçə tutur ona baxanda.

Budaqlarda quş civiltisi eşidirəm. Sakitcə dayanıb qanadlı dostumu müşahidə edirəm. Birdən yarpaqların arasında gözüme bir yuva dəyir. Həvəs mənə güc gəlir. Ağaca dırmanıram. Yox-yox, məni yuva dağıdan dəcəllərə oxşatmayın. Elə belə, marağdan yuvaya baxmaq istəyirəm. Dörd balaca, çil-çil yumurta görəndə gözlərim gülür. Düşünürəm: vaxt gələcək, bu yumurtalar quşa dönəcək, gözəl dünyamızı badam ağacından seyr edəcəklər. Yumurta qönçələr açılacaq. Badam ananın yuva ovcundan körpə-

körpə quşlar pərvazlanacaq.

Ağaca diqqətlə baxıram. Tökülən ləçəklərin yerində balaca-balaca meyvələr qalır. Mənə elə gəlir ki, bu balaca badamlar körpələrdi, ləçəklər isə onun bələyi. Bu ləçək bələklər açıldıqca, yaşıl meyvələr göz oxşayır.

Yumurtalara baxıram. Birdən ağılıma qəribə bir fikir gəlir. Elə sanıram ki, badamlar da yumurtalardı, ağacın yumurtaları. Badam ağacı elə rahat, elə bəxtiyardı ki? Onun özü də çoxlu bar gətirib, budağında yuva quran qanadlı qonağı da bala gözləyir.

Qurumuş başqa bir ağaca baxıram. Onun üstündə nə yarpaq var, nə də meyvə. Qəribədir. Heç budağında quş da yuva qurmayıb. Öz-özümə düşünürəm: "Quru budaqda quş da yuva qurmaz"...

GÜL VƏ BÜLBÜL ƏFSANƏLƏRİ

Gül və bülbül haqqında nə qədər əfsanə var. Həmişə elə fikirləşirik ki, gülün həsrətidi bülbülə nəfəs, ilahi səs verən. Biçarə bülbüllər nağıllarımızda gülün vüsalına qovuşmaq üçün sinələrini tikana vurub ölməkdən belə çəkinməyiblər. Lakin əslində belədirmi?

Bülbül gülü yox, öz həmcinsi olan bir başqa bülbülü sevir. Bülbülün həsrətli, yanıqlı nəğməsi gülə yox, bülbülə olan məhəbbəti ilə yoğrulub.

Bəs bülbül nəyə görə gülə biganə deyil? Sualın cavabını o dəqiqə tapıram: hansı nəğməkar gözəlliyə biganə olub? Bəlkə həsrətli nəğmələr oxumaqdan başqa əlindən heç nə gəlməyən bülbül gülü dərib sevgilisinə aparmaq üçün onun başına fırlanır?

Yox, əslində belə deyil. Gülü bülbülə, bülbülü gülə sevdiren gözəllik aşiqi insandır. Sarı Aşığın aşağıdakı misraları da təsadüfi yaranmayıb: "Yaxşı yaxşıya gedə, yaman yamana qala".

Bülbülün səsindən, gülün gözəlliyindən, onun ətrindən məst olan insanın ürəyində o zərifliyi, bihüşedici ətri o gözəl səsə, yanıqlı-yanıqlı nəfəsə qovuşdurmaq arzusu baş qaldırıb. Elə buna görə də gül və bülbül əfsanələri yaranıb.

GÜL VƏ BÜLBÜL

Qədim zamanlarda zülmkar bir şah vardı. Onun var-dövləti başından aşsa da övladı yox idi. Uzun nəzir-niyazdan sonra şahın bir qızı dünyaya gəldi. Qız dəqiqə ilə, saatla, günlə, ayla, illə böyüdü, boy atdı. Qızlar bulağından su içib, gözəllər gözəli oldu.

Təbəssümü dörd tərəfə nur saçırdı bu gözəlin. Səsində dağ sularının xoş ahəngi vardı. Odlu baxışları ürəklərin sarı simini rıqqətə gətirərdi.

Bu qız o qədər gözəl idi ki, ay onu görəndə utandığından bulduqların arasında gizlənərdi. Cıgırlar bu gözəlin yerişindən məst olardılar. Çəmən o qızın gümüş topuqlarını ləzzətlə öpər, quşlar susub onun şirin, ürəkaçan nəğməsinə qulaq asardılar.

Bağbanın bir ağıllı oğlu var idi. O, çox zirək, zəhmətkeş və ağıllı idi. Oğlanın əlləri bağa yeni bir tərəvət verər, onu təzə növ ağaclarla, güllərlə bəzəyərdi.

Bağban oğlu çox gözəl tütək çalırdı. Gecələr ay işığında onun tütəyinin sehrkar səsi ürəkləri rıqqətə gətirərdi.

Bağban oğlu şahın qızını dəlicəsinə sevirdi. Ancaq cür'ət edib bu haqda danışmaq mı olardı? O, dərđini, həsrətini, yanğısını, ağrısını, nisgilini tütəyın yanıqlı səsi, sədası ilə ifadə edirdi.

Şahzadə qız da çox arif idi. Tütəyın səsi ona çox şey deyirdi. Bu səsi dinləyəndə aradakı uçurumlar yox olar, ürəklərdəki arzuların qönçələri pardaxlayardı.

Yerin də qulağı var, deyirlər. Padşaha xəbər çatdı ki, bəs bu yanıqlı tütək səsi sevən bir ürəyın döyüntüləridi. Özü də nəğmənin ahəngi qızın da ürəyınə, arzusuna uyğun idi...

Şah qəzəbləndi. Əmr etdi ki, bağban oğlunu hüzuruna gətirsinlər.

Oğlan gəlib ədəblə baş əydi. Bu, şahı daha da qəzəbləndirdi. Acıqlı-acıqlı soruşdu ki, nə üçün tütək səsi ilə camaatı narahat edirsən?

Oğlan əvvəlcə susdu. Birdən necə oldusa, heç özü də bilmə

dən dedi:

- Qibleyi aləm, məhəbbətdən başıma hava gəlib. Mənim heç bir günahım yoxdur. Günahkar sevən ürəyimdir.

Padşah cin atına mindi. Cəllada əmr etdi:

- Bu sarsağın köksünü yarıb, sevən ürəyini çıxarın!

Cəllad bir göz qırpımında xəncəri çəkib oğlanın sinəsini parçaladı. Bu mənzərəni görüb dəhşətə gələn şah qızı dərindən bir ah çəkib qızılgül koluna döndü.

Hamı heyrətdən donub qalmışdı. Təkcə gözlərini qan örtən cəllad öz işindəydi. O, cavanın ürəyini qanlı-qanlı ovcunda yuxarı qaldırdı. Ürək sudan çıxarılan balıq kimi çırpınırdı. Onun qanı qızılgül kolunun üstünə səpələnən kimi al-əlvan güllər açıldı.

Hardasa uzaqdan yanıqlı bir tütək səsi gəlirdi.

Padşah əl uzadıb qanlı ürəyi cəlladın əlindən qoparmaq istəyəndə yeni bir mö'cüzə yarandı. Bağban oğlunun sevən ürəyi bülbülə dönüb gül şaxına qondu. İki həsrətli bir-birinə qovuşdu.

Bülbülün yanıqlı nəğməsi ürəkləri kövrəltdi. Adamların gözlərində yaş gilələndi:

Zaman çapdı öz atını,

İllər döndü bir ağ yelə.

O zamandan sirdaş olub,

Gül bülbülə, bülbül gülə...

AĞILLA, KAMALLA İDARƏ EDİLƏN CƏNGƏLLİK

Cəngəlliklər padşahı qoca Şir bütün dünyaya e'lan etdi ki, bu gündən belə yeni qayda ilə yaşayacağıq. Cəngəllikdəki hər bir heyvanın azad surətdə seçmək, seçilmək hüququ var. Hamı çəkinmədən öz ürək sözünü söyləyə, təkliflərini verə bilər. Hamını, hətta şahın özünü də tənqid etmək olar. Ölkə daha pəncə gücünə yox, ağılla, kamalla idarə ediləcək.

Şah e'lanlar yazdırıb meşənin hər yerindən asdırdı. Onun köməkçiləri demokratiya sözünün mə'nasını yerlərdə izah etməyə başladılar. Əlsiz-ayaqsızlar, gücsüzlər sevincindən atılıb düşürdülər. Bəs necə, bu söz onlara əsl azadlıq, sərbəstlik verirdi. Bəs necə, indən belə hər yoldan ötən Tülkü, Çaqqal onlara dəyib dolşa bilməzdi. Ölkədə əsl əmin-amanlıq bərqərar olacaq, heyvanlar qorxusuz-hürkü-süz yaşayacaqdılar. Bundan da yaxşı bir şey düşünmək olardımı? İndi meşədə, kol-kosda, kövşənlərdə - hər yerdə söhbət demokratiya sözündən gedirdi.

Dünya görmüş bir Dovşana nəvə-nəticələri hey bu sözün mə'nasını izah etdilərse də, o heç nə başa düşmədi. Dedilər ki, ay baba, gəl bizdən incimə, əməlli-başlı qocalmısan. Zamanın

yeni tələblərindən xəbər yoxdu.

Dovşan xeyli fikrə getdi. Handan-hana ah çəkib sözə başladı: - Balalarım, doğrudan da, mən qocalıb əldən düşmüşəm. Deyəsən aqlım da zəifləyib. Ona görə "demokratiya"dı, nədi o sözün mə'nasını başa düşə bilmirəm. Ancaq, əzizlərim, bir qədər ehtiyatlı olun. Vallah həmin sözdən qan iyi gəlir.

Nəvə-nəticələri qoca dovşana güldülər. Dedilər ki, ay baba, ötən qanlı-qadali günlər sənin gözlərini lap qorxudub. İndi dünya sənə gördüyün deyil, hər şey dəyişib, hər şey təzələnib...

Dovşanlar məsləhət-məşvərət etdilər. Yeni qayda ilə yaşamaq haqqında planlar cızdılar. Mitinqlər keçirib öz haqlarını tələb etdilər. Cəngəlliklər şahına xahişnamə yazıb muxtariyyət istədilər. Dedilər ki, icazə ver ayrıca yaşayıb dolanaq. Öz ərazimiz, öz otlağımız olsun.

Şah bu tələbi səbrlə dinlədi və dedi ki, e'tirazı yoxdur. Onu yalnız və yalnız əmin-amanlıq, bütün canlıların qorxusuz-hürkü-süz yaşamağı maraqlandırır. Təki dovşanlar özlərini sərbəst hiss etsinlər.

Daha sonra şah dovşanların elçisinə izahat verdi:

Əzizlərim, siz bir məsələni unutmayın. Dovşanlar çoxdular. Hərəsinin də ağzından bir avaz gəlir. Ölkədə parçalanma, fikir ayrılığı, dava-dalaş olmasın deyə sizin təhlükəsizliyiniz naminə bə'zi işlər görməliyik.

Dovşanlar öz diyarlarına gəlib işə başladılar. İclaslar çağırdılar, müzakirələr açdılar. Bə'zən uzaqgörən hökmdarın dediyi kimi sözləri çəp gələnlər də oldu. O, fikir ayrılıqlarını aradan qaldırmaq, günahsız dovşanların əmin-amanlığını bərpa etmək məqsədiylə tülkülərdən və çaqqallardan ibarət böyük dəstələr göndərdi. Artıq-əskik danışan, demokratiyaya mane olan dovşanları tülkülər və çaqqallar didib parçaladılar. Əlbəttə, o biri dovşanlar bunu çox yaxşı başa düşürdülər. Bilirdilər ki, bunların hamısı onların əmin-amanlığı, təhlükəsizliyi üçündür.

Tülkülər öz qanlı caynaqları ilə ağacların gövdəsini "Demokratiya" sözləri ilə bəzəmişdilər. Sağ qalan dovşanlar isə həmin sözü oxuyub şahın canına dua edir, bəxtəvərlik içində yaşayırdılar.

İNSAN, PƏLƏNG VƏ İLAN

İnsan meşədə odun yığırdı. O qədər yorulmuşdu ki, uzanmışdı bir qədər dincini alsın. Mürgü apardı kişini. Birdən onun qulağına dəhşətli səslər gəldi. Gözlərini açanda gördü ki, başının üstünü bir pələng, bir əfi ilan kəsib. Elə bildi yuxu görür. Kaş ki, yuxu olaydı. Ancaq bu boyda yuxumu olar? İlan fisıldayır, Pələng dişlərini şaqıldadırdı.

İnsan öz-özünə dedi:

- Bu nə iş idi düşdüm?!

Pələngin əlində nə idi silahsız insanı parçalamaq? Gürzə üçün yerə uzanmış cavanın üstünə atılıb onu çalmaq nə böyük iş idi? Bəs niyə dayanmışdılar? Nəyi gözləyirdilər?

Meşə od tutub yanırdı. Alov getdikcə onlara yaxınlaşırdı. Odun dairəsi daraldıqca İlanla Pələng insana daha da yaxınlaşdılar. İnsan ayağa qalxdı, düşündü. Eyni dərd doğmalaşdırdı İlanı da, Pələngi də, İnsanı da.

Birdən İnsanın ağılına gəldi ki, otu qazılıb atılmış torpaq zolağını alov keçə bilməz. Cəld baltanı götürüb torpağı qazmağa başladı. İlanla Pələng də ona kömək elədilər. Pələng caynağı ilə ye-

ri elə eşirdi ki, canının qorxusu onun pəncələrinə on pələngin gücünü vermişdi elə bil.

Əlləşdilər, vuruşdular, nəhayət, üstlərinə hücum edən alovun qarşısını almaq üçün torpaq səngər düzəldilər. Alov dənizində balaca bir ada yarandı. Alov torpaq səngəri keçə bilmədi.

Arabir sıçrayıb keçən qıgılcımları İnsan cəld tapdayıb söndürdü. İlanla Pələng də ona kömək edirdilər.

Meşə yandı, yandı, nəhayət, alovun dilimləri yavaş-yavaş öləzimeyə başladı. Təhlükə sovuşduqca onların ürəyinə başqa qorxu gəldi.

İnsan düşündü:

- Alovdan yaxamı qurtardım, Pələngdən, İlandan necə qorum?

Pələng donquldandı:

- Şükür, yanmayıb salamat qaldım. İnsanın iti baltasından, İlanın zəhərli dişindən də qurtara bilsəydim?!

İlan fisıldayıb yalmandı:

- Bir təhlükədən canım qurtarmamış başqa təhlükə aldı başımın üstünü. Pələng məni tapdalaması, insan başımı əzməsə yaxşıdı.

Birdən insanın bağlaması yadına düşdü. Tez onu açıb ortaya qoydu. Bir yavan çörəkdən, bir yumurtadan, bir az duzdan başqa heç nə qalmamışdı bağlamada. İnsan çörəyi də, yumurtanı da qardaş malı kimi üç yerə böldü. Hər yumurtanın üstünə bir çimdik duz səpdi.

- Gəlin qonağım olun, - insan ürəyində elədi bu təklifi. Ancaq Pələnglə İlan elə bil eşitdilər onun sözünü. Onlar tərəddüdlə kəndlinin kasıb süfrəsinə yaxınlaşdılar. Şirin-şirin yedilər. Yemək qurtaranda alov tamam sönmüşdü.

Pələng dilə gəlib dedi:

- Ay oğlan, sən ki, mənə bu yaxşılığı elədin, mən sənənin atın olmağa hazırım. Min belimə, səni hara istəyirsən aparım.

İlan dilləndi:

- Əlimdən heç nə gəlmir, mən də sənənin qamçı olmağa hazırım.

Oğlan Pələngin belinə minib İlanı əlinə aldı. Çapa-çapa öz kəndlərinə gəldi. Bunu görənlər heyrətdən donub qaldılar. "Bu nədir?" - deyə soruşanlara oğlan belə cavab verirdi:

- Pələngin də, İlanın da əlinə imkan düşmüşdü məni öldürməyə. Ancaq onlar namərdlik etmədilər. Əvəzində mən də Pələnglə İlanı yanğından xilas etdim, son tikəmi qardaş malı kimi onlarla böldüm. Sən demə dünyada bütün canlıları yaxşılıqla ram etmək olarmış.

NAĞILLAR ALƏMİ

Ağız açıldı, nə açıldı. Dəyirman kimi üyüüb tökdü:

- Eh, mən olmasam, gözəl-gözəl xörəklərin, şirniyyatın, mermeyvənin dadını nə bilərdiniz?

Burun özünü qabağa soxdu:

- Sən də söz danışdın da?! Öz kiçik işini üfürüb filə döndərməkdə mahirsən. Ancaq mənim əməyimdən bir kəlmə də olsa danışmırsan. Çiçəklərin, güllərin, mermeyvənin, yer-yemişin ət-

rini, rayihəsini bilmədən yaşamağın nə ləzzəti var?

Qulaqlar şəkəndi:

- Aman allah, görün nələr eşidirik? Biz olmasaq, çayların şırıl-tısından, küləyin vıyılıtısından, bulaqların zümzüməsindən, quşların nəğməsindən xəbəriniz olardı mı?

Gözlər hədəqəsindən çıxdı:

- Əsas görməkdi. Yüz dəfə eşitməkdənsə, bir dəfə görmək yaxşıdı. Mən olmasam, dünyanın gözəlliyindən xəbəriniz olardı mı?

Əllər yumruq kimi düyünləndi. Elə təzəcə qalxıb naşükür dostlarının dərşini vermək istəyirdi ki, sahibi onu dayandırdı:

- Yaxşı, yaxşı, özündən çıxma. İndi yəqin ki, sən də toxunma duyğusundan söz salacaqsan. Deyəcəksən ki, gözəl qızın saçlarına tumar çəkməyin, onun əllərini əlinə almağın ayrı ləzzəti var.

Əzizlərim, sizin hamınız doğru deyirsiniz. Mən ayrı-ayrılıqda hamınıza borcluyam. Ağızım olmasa dad, burnum olmasa qoxu, ətir bilmərəm. Qulaqlarsız kar, gözlərsiz kor, əllərsiz şikəst olaram. Sizin hamınıza, bədənimin bütün üzvlərinə borcluyam. Məni mən eləyən də siz olmusunuz. Sizsiz bu gözəl dünyadan layiqincə kam alamı bilərdim?

İnciklik aradan götürüldü. Ağız dadlı bir almanı dişinə çəkdi. Gözlər zümrüd donlu meşələrə, uca dağlara dikildi. Burun dağ havasını, çiçəklərin ətrini ləzzətlə qoxulamağa başladı. Qulaqlar isə şələlələrin, quşların səsini dinləməyə başladı. Əllər bir dəstə bənövşə dərib gözəl bir qızın saçlarına taxdı. Elə bil ki, gülü güllə calaq elədi. Dodaqlar məhəbbət mahnısı pıçıldadı. İnsan sehrli, mö'cüzəli bir nağıllar aləminə qədəm qoydu...

ÜZƏN EV

Hamı yatmışdı. Təkcə Samir oyaq idi. Qonşu binanın pəncərələrinin işıqları da sönmüşdü. Elə sakitlik idi ki, qu desən qulaq tutulardı. Elə bil şəhər nəfəsini içinə çəkmişdi. Küçələr, həyətlər bomboş idi.

Samir şəhəri heç vaxt belə görməmişdi. Qərribə idi, yuxusu tamam qaçmışdı. O, əvvəlcə istədi ki, işığı yandırır kitab oxusun. Sonra fikrindən çəkindi. Qorxdu ki, yatanları oyada. Alnını pəncərəyə dayayıb xəyala daldı. Yadına yayda getdiyi dağlar, dounca su içdiyi sərin bulaqlar, suyunda çimdiyi, balıq tutduğu çaylar, bir də dağların qoynunda uçulub-dağılmış ev-babasının evi düşdü.

Birdən bina silkələndi. Samir qorxdu, elə bildi ki, zəlzələdi. İstədi ki, qışqırır evdəkiləri oyatsın. Ancaq nə qədər çalışdısa, səsi çıxmadı. Dağ boyda bina isə tufanlı dənizin qoynundakı nəhəng gəmi kimi yırğalanırdı.

Samir gözlərinə inanmadı. Bina təkcə yerində ləngər vursaydı dərd yarı idi. Məsələ burasında idi ki, o, indi gəmi kimi üzürdü. Qonşu binalar yavaş-yavaş arxada qalırdı. Əsl mö'cüzə idi.

Bina üzürdü. Özü də torpağın üstündə. Qərribə idi ki, o, maşın yoluna çıxmırdı, hər yerdə yolun kənarı ilə gedirdi.

Nəhayət, bina şəhərdən çıxdı. O yavaş-yavaş bomboş düzlərlə hərəkət etməyə başladı. Samir danışa bilmirdi. Ancaq ağı üstündə idi. Fikirlərini bir yerə cəmləməyi bacarırdı. Əvvəlcə çox qorxsada yavaş-yavaş binanın hərəkəti onun üçün adiləşdi. İstifadəsiz qalmış geniş düzlərə, çöllərə baxdıqca düşünürdü. Gör bizim nə qədər torpaqlarımız var. Yəqin ki, buralarda gələcəyin şəhərləri salınacaq.

Getdilər, getdilər, getdilər... Nə qədər ki, düz-düzəngahdan keçirdilər, işlər asan idi. Elə bil ki, dalğasız, sakit dənizdə üzürdülər. Elə ki, dağlara yaxınlaşdılar, vəziyyət tamamilə dəyişdi. Nəhəng bina-gəmi ləngər vura-vura, özü də ağır-ağır üzməyə başladı. Hər dağ nəhəng bir dalğanı xatırladırdı. Bu nəhəng dalğaların üstünə qalxmaq o qədər də qorxulu deyildi. Ancaq oradan, o hündürlükədən dərəyə enəndə adamın lap ürəyi çəkilirdi...

Nəhayət, onlar mənzil başına gəlib çatdılar. Nəhəng bina Samirin babasıgilin uçub dağılmış evinin yanına çatanda dayandı. Elə bil səyahət bununla da bitdi. Samir nə qədər gözlədisə də, bina yerindən tərpənmədi ki, tərpənmədi. Elə bil o, sehrlı qüvvəsini itirmişdi. Ya da bu baba evinin yerində elə bir qüvvətli maqnit sahəsi var idi ki, hərəkət etmək mümkün deyildi.

Samir pəncərədən baxırdı. Birdən kənd uşaqları axışır gəldilər. Yuxarı mərtəbədə pəncərə önündə dayanan oğlana əl elədiilər. Onu yanlarına çağırdılar.

Samir getmək, o uşaqlara qoşulmaq, kəndin kövşənlərini, biçənəklərini görmək istədi. Ancaq ayaqları sözüne baxmadı ki, baxmadı.

Uşaqlarsa elə hey onu çağırırdılar. Binaya baxıb sevinirdilər. Elə bil ki, dağ üstündə yeni bir dağ ucalmışdı. Kənd uşaqları bu boyda ev görməmişdilər. Heç bu şəhər binası da belə gözəl yer görməmişdi. O da dağlara, gül-çiçəkli yamaqlara, dərin dərələrə, yamyaşıl pöhrələrə baxıb sevinirdi: "Gör indi mən hardayam? Bu dağlarda tikiləcək binaların ilk qaranquşu olmaq da səadətdir".

Elə bu zaman Samirin qulağına atasının səsi gəldi. O, oğlunu çağırırdı. Samir gözlərini açdı. Atası ona dedi:

- Oğlum, bəs dərse getməyəcəksən?

Samir cəld durub geyindi. Pəncərədən baxdı. Binaları elə köhnə yerində idi.

Birinci dərş ədəbiyyat idi. Müəllim uşaqlara kiçik bir inşa yazmağı tapşırđı. İnşanın mövzusu belə idi: "Mənim arzum".

Samir yazmışdı: "Mən böyüyəndə kəndimizə gedəcəyəm. Babamın uçub dağılmış evinin yerində bir ev tikdirəcəyəm. Elə bir ev ki, lap uzaqlardan da görünə bilsin. Kəndimizdə nəvələrin əli ilə başqa binalar da ucalsın. Bu evlərə baxanda dostların ürəyi açılınsın, düşmənlərin isə bağı partlasın!"

ABŞERONUN GÖLLƏRİ

Baharın gözəl bir çağında oğlumu maşınla gəzməyə apardım. Təbiət çox zaman qupquru, bomboz görünən çöllərin, düzlərin əyninə yaşıl bir don biçmişdi. Quşlar həzin-həzin oxuyurdu.

Maşın getdikcə, mənzərələr bir-birini əvəz edirdi. Oğlumun ən çox xoşuna gələn isə göllər oldu. Abşeronun gölləri. Bu göllər yaşıl bahar dənizində gözəllik adlarını xatırladırdı.

Şirin xəyala dalmışdım. Birdən oğlum soruşdu:

- Ata, bu göllər necə yaranıb?

Nə cavab verəcəyimi bilmədim. Özümü eşitməməzliyə vurdum. Oğlum sualı təkrar eləyəndə vəziyyətdən çıxış yolu tapdım:

- Özün fikirləş, mən desəm, maraqsız olar.

Bununla da söhbət bitdi. İkimiz də fikirləşməyə başladıq. Yol isə davam edirdi. Mənzərələr dəyişdikcə, ürəyimi xoş bir məmnunluq duyğusu bürüyürdü.

Aradan xeyli keçdi. Birdən oğlum dilləndi:

- Ata, tapdım.

- Nəyi?

- Göllərin necə yaranmasının səbəbini.

- Hə, onda danış görüm.

- Ata, müəllimimiz deyirdi ki, nə vaxtsa dünyanın üzünü su alıbmiş. Yəqin elə o zaman Xəzər dənizi də qalxıb Abşeron yarımadasını suyun altında qoyubmuş. Sonradan dəniz çəkilib. Onun çala-çuxurda qalan suyu isə göllərə çevrilib.

Mən gülümsündüm. Oğlum da özündən razı halda qımışdı.

DİBÇƏK GÜLLƏRİ

Evimizdə o qədər gül var ki, hamısı bir-birindən gözəl, hamısı bir-birindən qəşəng. Bu güllərə baxanda, adamın ürəyi fərəhlə dolur, üzünə təbəssüm qonur. Atam deyir ki, insan sevinəndə üzünə təbəssüm qonduğu kimi, qönçə də sevinəndə çiçək açır.

Mən güllərə qulluq etməyi çox sevirəm. Vaxtlı-vaxtında onları suvarıram: diblərindəki torpağı boşladırıram, pəncərəni açıb havalarını diyişirəm.

Qayğı, nəvaziş görəndə güllər sevinir, Güllər sevinəndə çiçək açır. Çiçək açılarda ürək açılır. Ürək açılarda insanın həyatı şən və mə'nalı olur.

Bir dəfə atamdan soruşdum:

- Ata, dibçək əvvəl yaranıb, yoxsa güllər?

Atam gülümsündü. Sualıma cavab vermək əvəzinə özü də mənə sual verdi:

- Ayaqqabı əvvəl yaranıb, yoxsa ayaq?

- Əlbəttə, ayaq.

Doğrudur. Əgər ayaq olmasaydı, ayaqqabı düzəltmək kimin ağına gələrdi?

Xeyli fikirləşdim. Doğrudan da, gül olmasaydı, insan dibçək düzəltmək fikrinə də düşməzdi.

Atamın dibçək çiçəkləri haqqında nağılvari söhbəti məni keçmişə, ulu babalarımızın yaşadığı illərə apardı.

Dan yeri yenidən ağarmışdı. İnsan yuxudan oyandı. Mağarasından çıxıb, bulağa sarı yollandı. Çəmənlikdən keçəndə onun gözləri şəhli güllərə sataşdı. İnsanın ürəyi rıqqətə gəldi. Əyilib güllərin şəhli gözündən öpdü. Onların ətrini ciyərlərinə çəkdi. İnsanın ürəyində bir arzu baş qaldırdı:

- Kaş bu güllər mənim evimdə olaydı.

O, əvvəlcə bir az duruxdu. Sonra həmin güllərdən bir dəstə dərib evinə apardı. Ancaq güllər tez saralıb-soldular. Bu, ürəyini güllərə vermiş insana bir dərd oldu.

Aylar, illər dolandı. Bir dəfə insan çəmənlikdə uzanıb güllərin ətrini hərisliklə qoxlayanda ağına gəldi ki, körlü-köməçli, torpaq qarışıq çıxarıb evinə aparsın bu gülləri.

Elə də etdi. Gül onun evində bir neçə gün yaşasa da, yenə soldu.

İnsan fikirləşməyə başladı. Bir dəfə o, çəmənə gedəndə narın-narın yağış yağdı. Damlaların altında çimişən güllər, çiçəklər necə gözəl idilər. Yağış yağdıqca, otlar, çiçəklər cana gəlirdi.

İnsan düşündü. Mən gülü torpaq qarışıq evimə aparsam da, ona su verməyi unutmuşdum. Yəqin ki, ona görə soldu mənim güllərim.

İnsan yenə həmin güldən birini torpaq qarışıq evinə apardı. O, sevimli gülünə hər gün su verirdi.

Bu dəfə gül əvvəlkindən çox yaşadı. Ancaq günlər keçdikcə onun yamyaşıl yarpaqları saralıb solmağa başladı. İnsan hey fikirləşdi:

- Görəsən gülün solmasının səbəbi nədir? Torpaq həmin torpaqdır. Su verməyi də unutmuram. Bəs necə olur ki, çəməndəki güllərin yarpaqları yamyaşıl, çiçəkləri al-əlvandır, mənim evimdəki gül isə saralıb-solur?

İnsan fikirli-fikirli gəzib dolanırdı. Bu gün onun fikri hava kimi tutqun idi. Çəmənə hey yağış yağdı. Elə bil güllər üşüyürlər bu yağışın altında.

Birdən buludlar parçalandı. Günəş hər tərəfi öz nuruna qərqlədi. Çiçəklərin gözündən yağış damcılarını şəfqətli əlləri ilə sildi. Hər yan işıqlandı və birdən insanın tutqun sifəti də açıldı. Günəş onun beyninin qaranlıq guşələrinə də işıq salmışdı:

- Tapdım, tapdım. Güllərə torpaqdan, sudan başqa işıq da lazımdır.

İnsan güllər üçün dibçəklər düzəltdi. Çəməndən onları torpaq qarışıq çıxarıb həmin dibçəklərə əkdı. Gülləri pəncərənin qabağına qoydu ki, günəşin şəfəqləri onun üstünə düşsün...

Güllər bir müddət çəməni üçün, çöl üçün darıxdılar. Ancaq yavaş-yavaş onlar da insanı sevdilər. Torpaq, su, günəş işığı və insan qayğısı gülləri güldürdü. Güllər isə insanların evinə, ürəyinə sevinc, təmiz hava bəxş etdilər.

Bəli, o vaxtdan qərinələr, əsrlər keçib. İnsanla dibçək güllərinin dostluğu isə gündən-günə möhkəmlənir.

...Qayğı, nəvaziş görəndə güllər sevinir. Güllər sevinəndə çiçək açır. Çiçək açılarda ürək açılır. Ürək açılarda insanın həyatı şən və mə'nalı olur...

KİTABIN İÇİNDƏKİLƏR

Koroğlu olmağın sirri	4
Qərənfil dənizi	6
Səs pətəyi	7
Laləli zəmi ilə üz-üzə	9
Bahar qatarı	10
Sel və günəş	10
Sel və bulaq	11
Budaq və yarpaq	12
Dovşan və tısbağa	13
Rənglərin anası	14
Bənövşə qanı	15
Yoxa çıxan cücələr və qaynadılmış yumurtalar	16
Quruyan ağaclar	18
Səhrada bulaq	19
İlk zəlzələ	20
Ağacın yumurtaları	21
Gül və bülbül əfsanələri	23
Gül və bülbül	24
Ağılla, kamalla idarə edilən cəngəllik	26
İnsan, pələng, ilan	28
Nağıllar aləmi	30
Üzən ev	32
Abşeronun gölləri	34
Dibçək gülləri	36

